

BRO

CULTUURHISTORISCH RAPPORT MAURITSPARK
TE SITTARD-GELEEN

BRO

CULTUURHISTORISCH RAPPORT MAURITSPARK TE SITTARD-GELEEN

BRO

CULTUURHISTORISCH ADVIES MAURITSPARK SITTARD-GELEEN

Inhoud

1.	INLEIDING	3
1.1.	Aanleiding	3
1.2.	Methodiek	3
1.3.	Situatie	3
1.4.	Leeswijzer	4
2.	AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN	5
2.1.	Ruimtelijke ontwikkeling Mauritspark	5
2.1.1.	Pre-stedelijke periode	5
2.1.2.	De komst van staatsmijn Maurits	5
2.1.3.	Het stedenbouwkundig ontwerp van het Mauritspark	6
2.1.4.	Het ontwerp van de woonhuizen in het Mauritspark	8
2.1.5.	Het ontwerp van het groen in het Mauritspark	12
2.1.6.	Oorlogsschade	12
2.1.7.	De Mijnsluiting	13
2.1.8.	Afbraak	13
2.2.	Huidige ruimtelijke situatie	14
3.	WAARDERING	15
3.1.	Methodiek	15
3.2.	Waardering	15
3.3.	Overzicht waardering	16
Bijlage 1	Geraadpleegde bronnen	20

BRO

CULTUURHISTORISCH ADVIES MAURITSPARK SITTARD-GELEEN

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

Het adviesbureau BRO stelt een concept-bestemmingsplan op voor het Bedrijventerrein Mauritspark te Sittard-Geleen. Op dit terrein zal alle bebouwing (uitgezonderd gemeentewerf en bedrijfsloods) worden gesloopt. Binnen het plangebied bevindt zich ook een gemeentelijk monument (Mauritspark tussen 10 en 11). Volgens het gemeentelijke monumentenbeleid moet voorafgaand aan het opstellen van het bestemmingsplan een analyse (inventarisatie en waardering) gemaakt worden van de cultuurhistorische waarden in het plangebied. Het navolgende rapport zal ingaan op deze aspecten.

1.2. Methodiek

Het navolgende rapport is opgesteld door een ter zake kundig persoon, te weten ir. J.J. Cuijpers, geregistreerd architect¹, stedenbouwkundige² en erfgoeddeskundige. Hij heeft ruime ervaring met het aangeboden onderzoek en is expert op het gebied van de vertaling van cultuurhistorische waarden naar bestemmingsplannen. Sinds 2001 is hij daarnaast deskundige op het gebied van cultuurhistorie en stedenbouw bij de Commissie voor de Milieu Effect Rapportage.

Het navolgende advies is gebaseerd op een uitgebreid literatuur- en archiefonderzoek (zie bijlage 1 voor de geraadpleegde bronnen). Ook is de locatie en het archief bezocht op 5 mei 2022. Vervolgens zijn de verzamelde gegevens geanalyseerd en is het navolgende rapport opgesteld. Het gepleegde onderzoek is verder geheel overeenkomstig de desbetreffende richtlijnen van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed³ uitgevoerd. In genoemde richtlijnen is aangegeven dat het onderzoek een inventarisatie, een waardering en een beschrijving van het perspectief moet omvatten. De navolgende werkzaamheden zijn verricht om vorm te geven aan het onderzoek:

1. Analyse historische kaarten, waaronder het kadastraal minuutplan 1832 en historische topografische kaarten;
2. Archiefonderzoek - digitaal toegankelijke inventarissen en een onderzoek in het streekarchief De Domeinen.
3. Literatuuronderzoek in het algemeen.

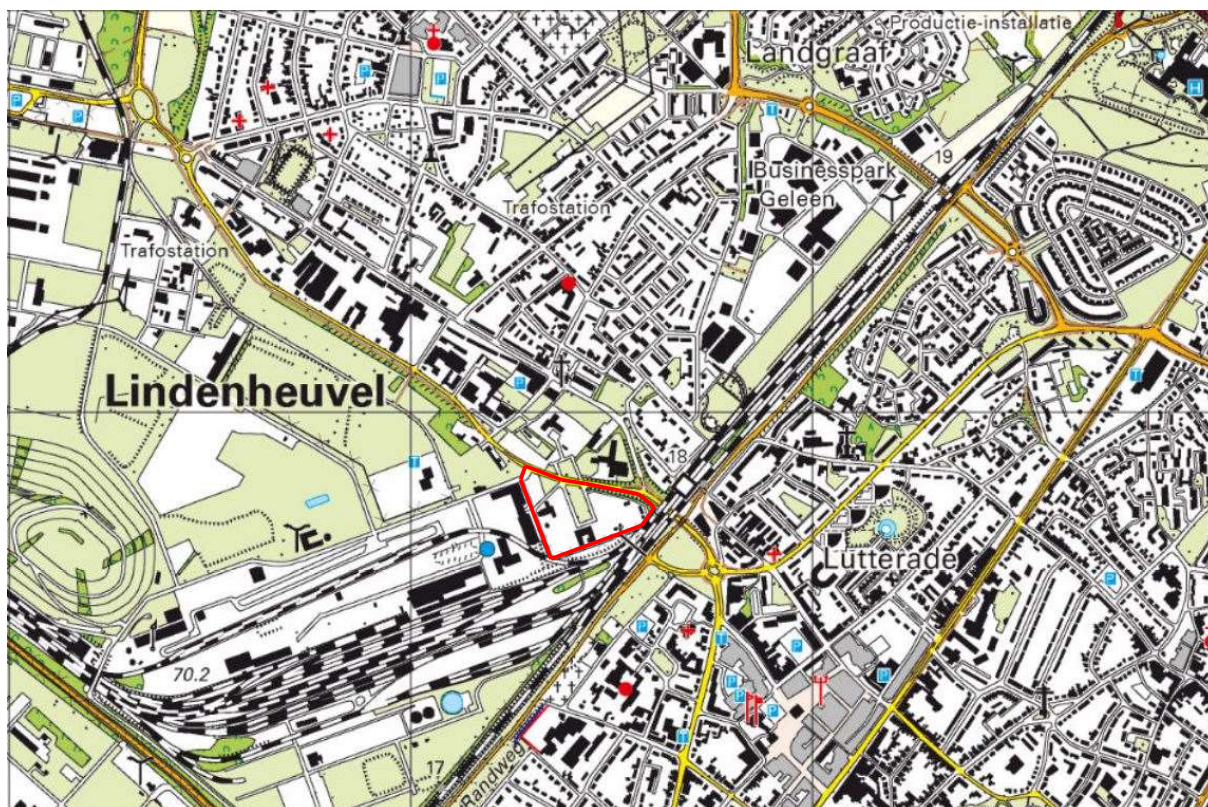
1.3. Situatie

Het onderzoeksgebied is gelegen in het stadsdeel Geleen (Lutterade) in de gemeente Sittard-Geleen. De situatie is weergegeven op Figuur 1.

¹Architectenregister nr. 1.881109.003

²Architectenregister nr. 2.881109.001

³ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed: Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, versie 6 zoals verzonden aan de Tweede Kamer, februari 2013.

Figuur 1 - Situatie van het studiegebied (topografische kaart 2021); het studiegebied is gelegen binnen de rode begrenzing.

1.4. Leeswijzer

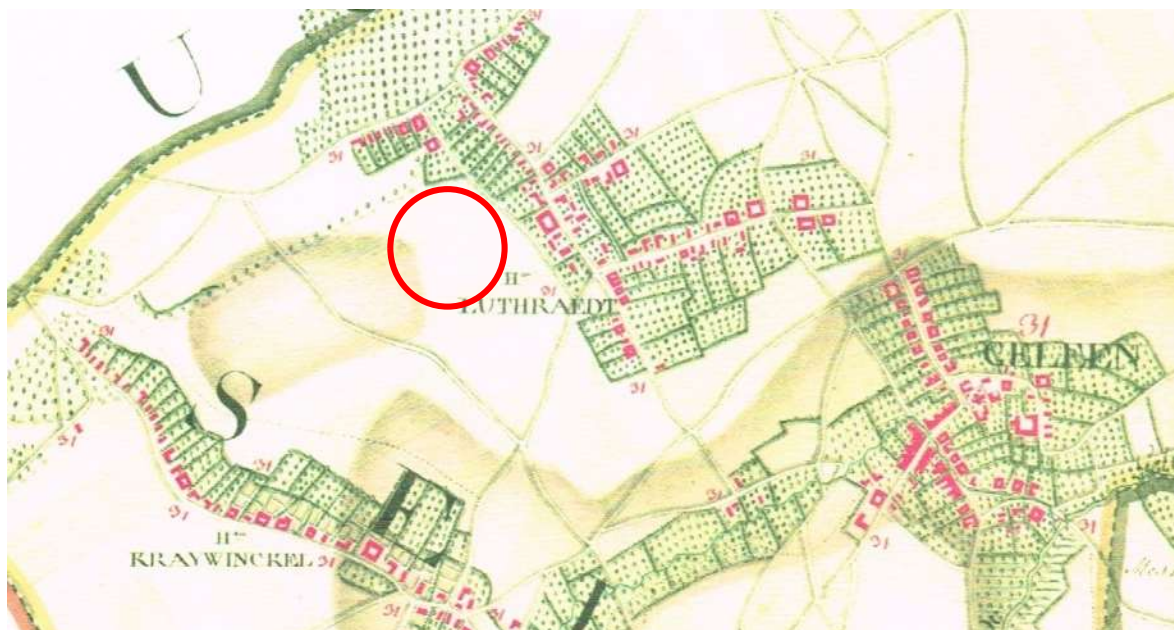
In hoofdstuk 2 zijn de aanwezige cultuurhistorische relictten kort uiteengezet en is de huidige toestand in het gebied nader beschreven. In hoofdstuk 3 is de waardering van de relictten en het complex waar ze deel van uitmaken opgenomen. In hoofdstuk 4 is het perspectief van de geconstateerde waarden in relatie tot de aangevraagde bestemmingsverandering weergegeven.

2. AANWEZIGE CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

2.1. Ruimtelijke ontwikkeling Mauritspark

2.1.1. Pre-stedelijke periode

Tot aan het begin van de twintigste eeuw was de omgeving van het studiegebied een rustige landelijke omgeving. Het studiegebied was een onbebouwd akkerbouwgebied bij de kern Lutterade. De naam Lutterade weerspiegelt de achtergrond van deze kern: het is een samenstelling van *luttel* 'klein' en *rode* 'rooiing van bos, ontginning'.⁴ De rooiing van bos vond in de 10^e-12^e eeuw plaats om landbouwgrond te maken, langs de veedrift van Geleen naar de Graetheide.⁵ De kern Lutterade ontstond rondom de gelijknamige boerderij, die al vóór 1252 aan het eind van de veedrift naar de Graetheide stond.⁶

Figuur 2 - Topografische kaart door Ferraris 1771-1778; het studiegebied was een onbebouwd akkerbouwgebied.

Blijkens het kadastraal minuutplan bestond het gebied uit lange, smalle percelen, typisch voor de middeleeuwse landbouwontginningen. Door de ploegvorm en het feit dat de ploegen destijds door ossen getrokken werden, was het zaak het keren van de ploeg zoveel mogelijk te beperken. Dat resulteerde in lange, smalle percelen.

Belangrijk was ook de aanleg van de spoorlijn Maastricht-Venlo die in 1865 werd geopend. Deze lijn doorsneed de kern Lutterade, waar het station Geleen werd gebouwd. Het eerste stationsgebouw stamt uit 1893 en was van het standaardtype ZSM.⁷ Dit gebouw is gesloopt in 1964.⁸

2.1.2. De komst van staatsmijn Maurits

Sinds de industrialisering van de jaren 1870 werd de vraag naar steenkool in Nederland steeds groter. De regering besloot de exploitatie van de nog niet in concessie gegeven winningsgebieden zelf ter hand te nemen en richtte daartoe in 1901 de Staatsmijnen op. In 1915 werd bepaald dat er in

⁴ Van Berkel e.a. (2006), p.280.

⁵ Renes (1988), p.62, 87.

⁶ Renes (1988), p.108.

⁷ https://nl.wikipedia.org/wiki/Station_Geleen_Oost

⁸ <http://www.stationsweb.nl/gebouwtype.asp?rec=35>

Lutterade-Geleen een vierde staatsmijn zou worden aangelegd en in 1916 werd bepaald, dat deze de naam “Staatsmijn-Maurits” zou krijgen.⁹

Met de bouw aanleg van de eerste twee schachten werd in 1915 begonnen. In 1923 werd een begin gemaakt met de ontsluiting van de bovenste twee verdiepingen. Officieel kwam Staatsmijn Maurits in 1926 in bedrijf. De in de mijn geproduceerde vetkolen werden toegepast als industriebrandstof, de fijnkool werd verwerkt in de cokesfabriek van de onderneming. Voor de afvoer van de kolen maakte de Staatsmijnen gebruik van een eigen spoorverbinding. Deze spoorlijn liep van de Staatsmijn Hendrik in Brunssum via Staatsmijn Maurits naar de haven van Stein aan het Julianakanaal.

2.1.3. Het stedenbouwkundig ontwerp van het Mauritspark

Voor de huisvesting van de vele medewerkers bij de mijn, was het noodzakelijk nieuwe woningen te bouwen. De plaatselijke agrarisch-ambachtelijke omgeving had immers onvoldoende capaciteit om de vele duizenden medewerkers een behoorlijke woongelegenheid te bieden. Daartoe werden nieuwe arbeiderswijken gebouwd. Maar ook de vele ambtelijke medewerkers (beambten, opzichters, mijningenieurs etc.) moesten gehuisvest worden. Daartoe werd, vlakbij de hoofdingang van de mijn, het Mauritspark ontworpen.

Figuur 3 - Topografische kaart 1923 (links) en 1937 (rechts) - het studiegebied bevindt zich binnen het zwarte cirkeltje; in 1923 was er wel al een begin gemaakt met de aanleg van Staatsmijn Maurits, maar nog niet van het Mauritspark; in 1937 was de staatsmijn in vol bedrijf (er lag zelfs al een flinke mijnberg) en het Mauritspark was gereed.

Het is onduidelijk wie de stedenbouwkundige structuur van het Mauritspark ontworpen heeft. In de jaren 20 was de architect/stedenbouwkundige Jos. Cuypers actief in de gemeente Geleen. Hij ontwierp onder meer een Uitbreidingsplan in Hoofdzaken¹⁰, een soort Structuurplan avant la lettre. Of en in hoeverre hij hierin een bijdrage heeft geleverd aan het ontwerp van het Mauritspark is onduidelijk, omdat het dossier geen ontwerpen van het Uitbreidingsplan bevatte.¹¹ Overigens hebben de inspanningen van ir. Cuypers niet geleid tot een officieel vastgesteld uitbreidingsplan.

In 1929 waarschuwde het Staatstoezicht op de Volksgezondheid de gemeente Geleen dat deze gemeente verplicht was een Uitbreidingsplan vast te stellen en dat dit nog steeds niet was gebeurd.¹² “Waar Uwe gemeente, wat de ontwikkeling betreft, eene der voornaamste en merkwaardigste van het land is, zal het onnoodig zyn U op het gewicht van een uitbreidingsplan te wyzen.” In 1937 werd uiteindelijk een door de Streekplandienst opgesteld uitbreidingsplan vastgesteld en goedgekeurd. Het

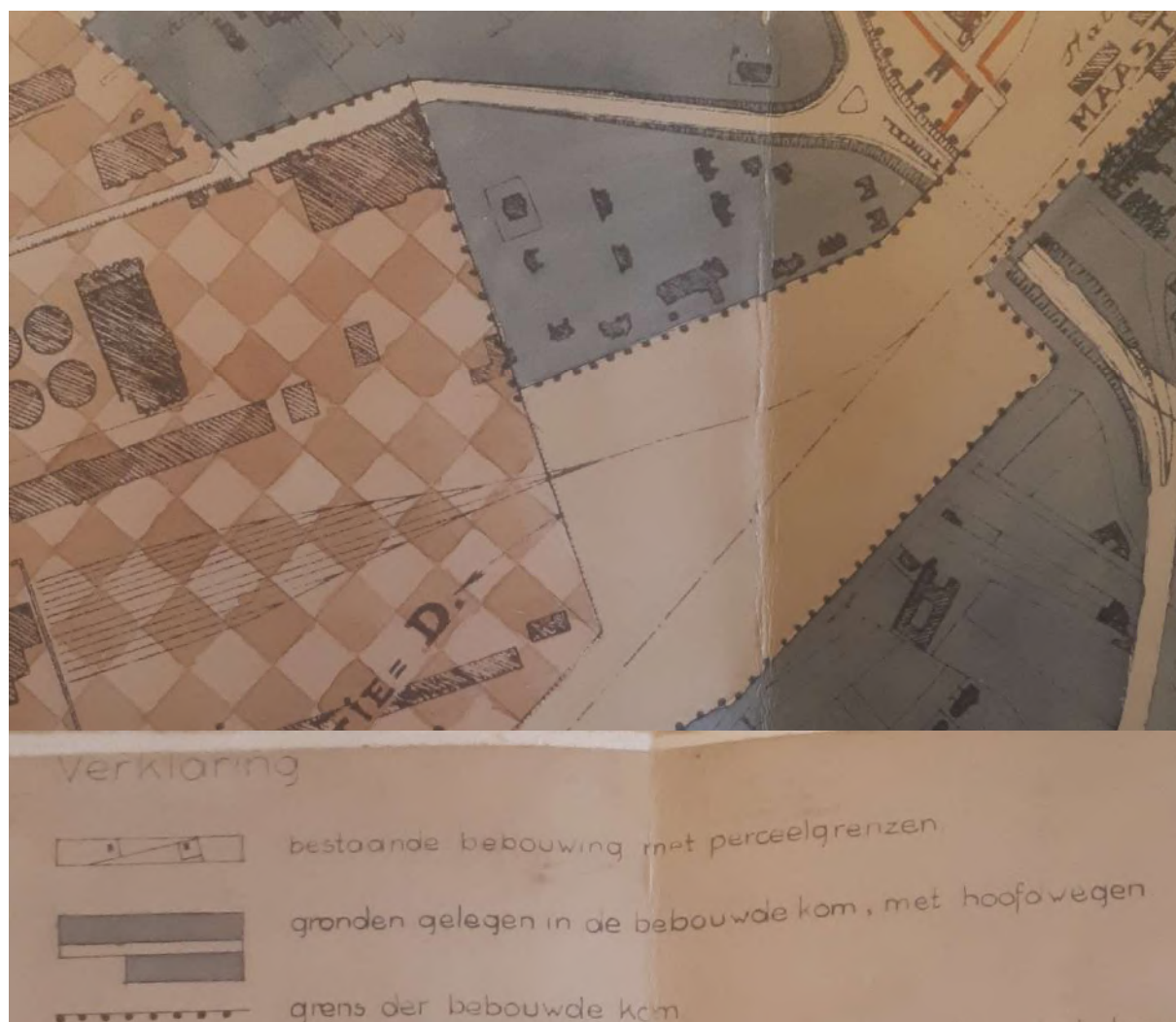
⁹ Genoemd naar Prins Maurits, de tweede zoon van Willem van Oranje.

¹⁰ Erfgoedcentrum De Domijnen, concept-inventaris gemeente Geleen 1922-1988, Stukken betreffende het uitbreidingsplan in Hoofdzaken, 1924-1970, nr. 3630, voorbereiding 1924-1938.

¹¹ Het archief van Pierre en Joseph Cuypers bevindt zich in het Nieuwe Instituut in Rotterdam. Dit instituut is in het kader van dit onderzoek niet bezocht om nader te onderzoeken of Jos. Cuypers betrokken is geweest bij het ontwerp van het Mauritspark.

¹² Brief van 6 september 1929, Erfgoedcentrum De Domijnen, concept-inventaris gemeente Geleen 1922-1988, Stukken betreffende het uitbreidingsplan in Hoofdzaken, 1924-1970, nr. 3631, vaststelling, goedkeuring en Kroonbesluit, 1925-1939.

Mauritspark werd daarin als *bestaande bebouwde kom* aangegeven, hetgeen tegen die tijd overeenkwam met de werkelijkheid.¹³

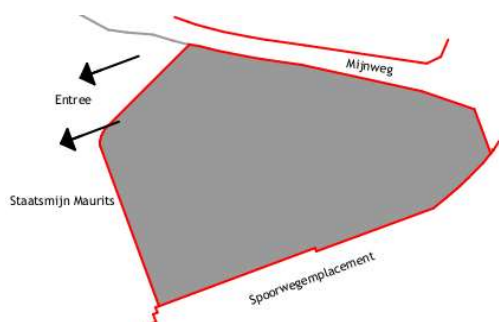
Figuur 4 - Het Uitbreidingsplan in Hoofdzaak van de gemeente Geleen (detail) uit 1937; het Mauritspark is aangeduid als *bestaande bebouwde kom*.

De eerste bouwaanvragen voor het Mauritspark zijn ingediend door het bureau van de Staatsmijnen¹⁴, dus het is ook mogelijk, dat dit bureau het stedenbouwkundig ontwerp van het Mauritspark heeft gemaakt. De bouwaanvraag bevat geen namen van ontwerpers.

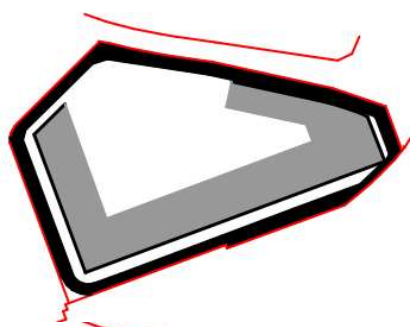
Het stedenbouwkundig ontwerp van het Mauritspark past in de stedenbouwkundige traditie van die tijd. Met name woonwijken waren ruim opgezet, met ruime open ruimten, veel groen en relatief grote percelen. De tuindorp-gedachte was in die tijd gemeengoed en kwam in deze soort wijken tot uitdrukking.

¹³ Erfgoedcentrum De Domijnen, concept-inventaris gemeente Geleen 1922-1988, Stukken betreffende het uitbreidingsplan in Hoofdzaken, 1924-1970, nr. 3631, vaststelling, goedkeuring en Kroonbesluit, 1925-1939, plankaart nr. 9.

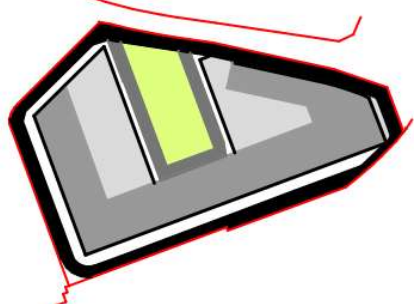
¹⁴ Erfgoedcentrum De Domijnen, toegangsnummer 686, Bouwvergunningen gemeente Geleen, 1920-2000, nr. 23936, bouwen 22 ambtswoningen, 1928.

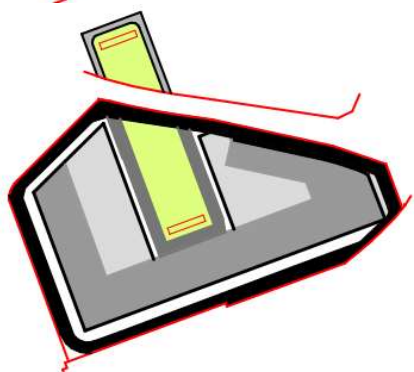
Het Mauritspark werd ingericht op een driehoekig plangebied naast de toegangsweg tot het hoofdkantoor van de mijn. Het terrein werd begrensd door het terrein van de staatsmijn aan de westzijde, het spoorwegemplacement aan de zuidzijde en de nieuw aangelegde Mijnweg aan de noordzijde. De Mijnweg verbond de staatsmijn via een tunnel onder de spoorlijn met Geleen. Daardoor was deze straat voorzien van hoge taluds.

Het hele gebied werd omringd door een ontsluitingsweg, een grote lus, waaraan twee- en driekapswoningen werden geprojecteerd. De diepte van de bouwkavels werd enigszins beperkt gehouden, zodat er centraal in het gebied een ruimte overbleef.

Centraal in het gebied werd een rechthoekig open veld geprojecteerd, omringd met opgaande platanen, parallel aan de grens van het mijnterrein. Aan dit plein werden huizen geprojecteerd en aan de korte zijde werd een recreatievoorziening aangebracht, het zg. Casino.

Het centrale groene veld was in 1937 de plaats om het mijnwerkersmonument "Van landbouw naar mijnindustrie" op te richten, ontworpen door Eugène Quanjel.¹⁵ Het monument werd aan de korte zijde van de rechthoek, tegenover de ingang van het park geplaatst, in de as van het rechthoekig veld. Het monument verwijst naar de overgang van landbouw naar mijnindustrie in de Westelijke Mijnstreek in het eerste kwart van de twintigste eeuw. Dit monument is thans een beschermd gemeentelijk monument. In 1951 werd tegenover dit mijnwerkersmonument het Barbaramonument

opgericht. Daarbij werd de centrale groene ruimte als het ware over de Mijnweg heen verlengd. De wegenstructuur rondom de centrale groene ruimte werd rondom dit monument doorgetrokken. Die nieuwe wegen heten overigens ook Mauritspark. Sint Barbara was de schutspatroon van de mijnwerkers. Op Barabara'sdag 2015 (4 december) werd het monument uitgebreid met de namen van alle (bijna 300) kompels die waren omgekomen gedurende de Tweede Wereldoorlog.

¹⁵ Gemeentelijk monument GM064, redengevende omschrijving.

Figuur 5 - De bebouwing van het Mauritspark in 1930, hulppkaart van het kadaster, waarop de oude perceelsgrenzen zijn aangegeven en de nieuwgebouwde woningen. Deze kaart weerspiegelt de dramatische overgang van agrarisch gebied, tot uitdrukking komend in de agrarische strokenverkaveling van de ondergrond, naar woongebied, weergegeven door de nieuwe bebouwing in rood.

2.1.4. Het ontwerp van de woonhuizen in het Mauritspark

De woningen zijn niet allemaal tegelijk vergund. Voor dertien woningen naar ontwerp van architect Boosten is in 1927 bouwvergunning verleend.¹⁶ Voor 22 ambtswoningen naar het ontwerp van Staatsmijnen is in 1928 bouwvergunning verleend.¹⁷ Op de tekeningen en de stukken bij de bouwvergunning van het bureau Staatsmijnen staan niet de individuele ontwerpers vermeld.

Architect Boosten

Alphons J.N. Boosten (1893-1951) was een bekende architect, die vooral werkzaam was in de provincie Limburg. Hij stichtte in 1920 samen met Jos Ritzen een architectenbureau met vestigingen in Heerlen en Maastricht. De eerste grote opdrachten van het bureau waren kerken in Heerlen en Eygelshoven. Bij het ontwerp namen ze afstand van de neogotiek die in Limburg toen nog overwegend in zwang was. Boosten en Ritzen hadden een eigenzinnige stijl, die bijval kreeg van collega-architecten uit de rest van het land, onder andere van Joseph Cuypers. In 1924 vertrok Ritzen naar Antwerpen om daar een succesvolle carrière als architect te beginnen en ging Boosten alleen verder. Door zich te richten op het ontwerpen van scholen en huizen wist Boosten een succesvolle carrière op te bouwen. In

¹⁶ Streekarchief De Domijnen, 686 BVG Bouwvergunningen gemeente Geleen, 1920-2000: Nr. 11046 - Geleen, Mauritspark 0003-0008, 0010, 0012, 0014, 0016, 0018, 0020. Bouwen 13 woningen, 1927; De Staatsmijnen in Limburg; kadastraal nummer B 4319.

¹⁷ Streekarchief De Domijnen, 686 BVG Bouwvergunningen gemeente Geleen, 1920-2000: Nr. 23936 - Geleen, Mauritspark 0011, 0013, 0015, 0017, 0019, 0021-0037, Bouwen 22 ambtswoningen, 1928; Directie der Staatsmijnen.

Brunssum werd een complete wijk gebouwd volgens zijn ontwerp. Tot aan zijn dood paste Boosten vaak een iets moderne versie toe van zijn toch al niet erg traditionele stijl. Belangrijke voorbeelden zijn de kerken van Stein-Kerensheide en Keent (Weert). Buiten Limburg bouwde Boosten kerken in Arnhem, Bunnik, de Sint-Amanduskerk te Zwevegem (België) en kapellen in Schiedam en Nijmegen.

Mauritspark 2-2

Figuur 6 - Ontwerp opzichterswoning door bureau Boosten

Figuur 7 - (voorgond) - Opzichterswoning door architect Boosten.

Van de woningen die in 1927 werden vergund naar een ontwerp van bureau Boosten, is alleen de dubbele “opzichterswoning” Mauritspark 2-3 over. Deze woning is nu wit geschilderd. Het pand heeft een karakteristiek samengesteld dak met een steile kap en een opvallende topgevel.

Figuur 8 - Een hoek in het Mauritspark vlak na de oplevering omstreeks 1930, links tweekappers, rechts driekappers die georiënteerd zijn op het centrale rechthoekige veld.

Het oostelijk deel van Mauritspark

De bouwvergunning van het oostelijk deel van het Mauritspark is verleend naar een ontwerp van het bureau van de Staatsmijnen. Daarbij werden twee-onder-een-kap en drie-onder-een-kap-woningen ontworpen. De ontwerpers staat niet vermeld.

Figuur 9 - Ontwerp van de voorgevel van de dubbele beambtenwoningen in het Mauritspark

Dubbele beamttenwoningen

Aan de noord- en oostrand van het gebied werden de zg. dubbele beamttenwoningen geprojecteerd, bestaande uit blokjes van twee met een opvallende ingangspartij. De voordeur heeft een rond bovenzijde die met straalsgewijs gemetselde bakstenen is omkaderd. De woning omvat twee bouwlagen en heeft een zadeldak.

Figuur 10 Dubbele beamttenwoning Mauritspark naar ontwerp van het bureau Staatsmijnen in Limburg; links overzicht, rechts detail van het siermetselwerk.

Blok van drie beamttenwoningen

Binnen in het park werden blokjes van drie beamttenwoningen aaneen geprojecteerd. Deze woningen hebben niet zo'n opvallend siermetselwerk als de dubbele woningen.

Figuur 11 - Blok van drie Beamttenwoningen naar ontwerp van het bureau Staatsmijnen in Limburg ; de middelste woning springt iets uit.

Overige bebouwing

Het bestaande gebouw Mauritspark 1 is in 1951-1952 opgericht als Polikliniek van het Algemeen Mijnwerkersfonds. Het is een gebouw in een herkenbare wederopbouwstijl.

Het gebouw Mauritspark 9 werd in 1952-1953 uitgebreid met een Leerlingenwerkplaats O.V.S. Van het oorspronkelijk gebouw werden geen bouwvergunningen in het archief aangetroffen.

2.1.5. Het ontwerp van het groen in het Mauritspark

Het ontwerp van het Mauritspark ademt de sfeer van de toen in zwang zijnde tuinstadgedachte: wonen op de begane grond met ruime tuinen (voor en achter) in een groene omgeving. Die groene omgeving kreeg gestalte door de centrale groene ruimte (met gras) omgeven door opgaande platanen. Verder werd de woonstraat voorzien van eveneens opgaande bomen, waarvan er nu twee over zijn.

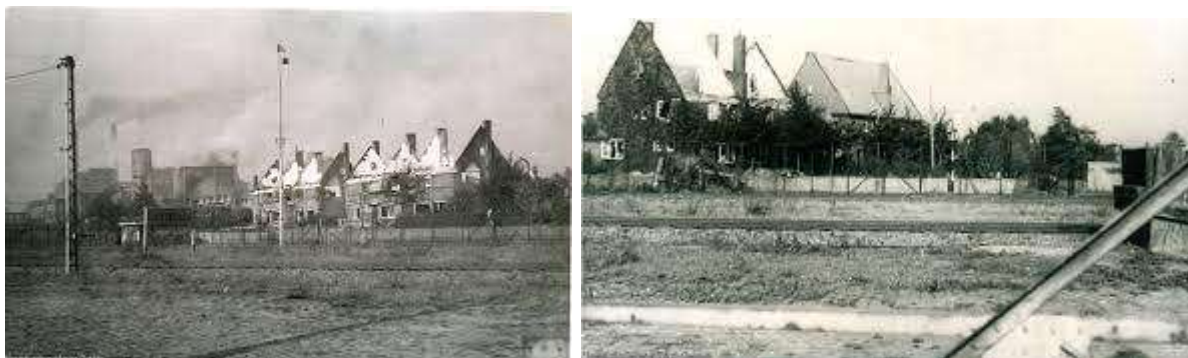
Figuur 12 - De centrale groene ruimte in het Mauritspark met op de achtergrond het monument en het voormalige casino.

2.1.6. Oorlogsschade

Op 5 oktober 1942 voerden 30 geallieerde vliegtuigen een bombardement uit op Aken, maar door het slechte zicht komen de bommen op heel Zuid-Limburg verspreid terecht. Het bombardement heeft in heel Zuid-Limburg ongeveer 100 levens geëist, waarvan 83 in Geleen.¹⁸ Schacht 1 van Staatsmijn Maurits werd getroffen, waardoor de mijnwerkers te voet moesten worden geëvacueerd. Ook het Mauritspark werd getroffen. Er werden woningen beschadigd. Vrijwel onmiddellijk werd vergunning gevraagd voor de reparatie van de oorlogsschade.¹⁹

¹⁸ <http://www.heemkunde-geleen.nl/wordpress/verhaal-bombardement/>

¹⁹ Streekarchief De Domijnen: 686 BVG Bouwvergunningen gemeente Geleen, 1920-2000: Nr. 11087 - Geleen, Mauritspark 0020, Verbouwen 2 uitgebrande woningen tot een ingenieurswoning, 1943; Directie der Staatsmijnen; kadastraal nummer A 6691.

Figuur 13 Oorlogsschade Mauritspark oktober 1942 (foto's Heemkundekring Geleen <http://www.heemkunde-geleen.nl/wordpress/verhaal-bombardement/>); op de linker foto zijn op de achtergrond de (onbeschadigde) gebouwen van Staatsmijn Maurits te zien. Dat de wijk nog jong is, valt op te maken uit het feit dat de bomen nog klein zijn.

2.1.7. De Mijnsluiting

In 1965 werd de sluiting van alle mijnen in Nederland aangekondigd. In 1967 kreeg dit voor de Staatsmijn Maurits zijn beslag. DSM, dat al in 1929 de cokesfabriek Maurits en het stikstofbindingsbedrijf (SBB) op het mijnterrein had gevestigd, heeft ook zijn nieuwe petrochemische tak op het terrein gevestigd. Dit is tegenwoordig het zuidelijke deel van bedrijventerrein Chemelot. Het noordelijke deel staat nog altijd in het teken van de anorganische chemie, net als ten tijde van de Staatsmijnen. Voor het Mauritspark betekende dit, dat de verbinding met de staatsmijn verviel.

2.1.8. Afbraak

In 2010 werd de afbraak van het Mauritspark aangekondigd in verband met de nieuwe railterminal die gepland stond op het terrein van Chemelot. Sindsdien is het grootste deel van de woningen in het gebied afgebroken. De overgebleven woningen zijn niet allemaal bewoond.

Figuur 14 - Kaart van de bestaande situatie (mei 2022).

2.2. Huidige ruimtelijke situatie

De huidige ruimtelijke situatie is die van een typische afbraakbuurt: open gebieden waar ooit woningen gestaan hebben, dichtgetimmerde huizen en hier en daar nog bewoonde woningen. Opvallend is wel dat het geheel nog steeds een vrij groen karakter heeft.

3. WAARDERING

3.1. Methodiek

In de literatuur is voor vakgebieden die betrokken zijn bij het erfgoed, met name de archeologie, de architectuur- en kunstgeschiedenis, de bouwhistorie, de tuingeschiedenis en de historische geografie, te vinden hoe over de betekenis of waarde van erfgoed wordt gedacht.²⁰ Op dit moment ontbreekt een breed geaccepteerde, geïntegreerde erfgoedbrede waarderingssystematiek. Het dichtst in de buurt komt de systematiek die in de nota Handreiking Cultuurhistorie in de m.e.r. wordt aangereikt.²¹ Voor de waardering zijn vier klassen onderscheiden, overeenkomstig de waarderingssystematiek van gebouwen/-onderdelen:²²

- Hoge waarde
- Positieve waarde
- Indifferent
- Negatieve waarde

Voor het mijnwerkersmonument is geen aparte waardering opgesteld, omdat het object is aangewezen als beschermd (gemeentelijk) monument. Bij de aanwijzing zijn de op bestemmingsplanniveau relevante cultuurhistorische waarden meegewogen. Van de overige gebouwen, structuren en ensembles in het studiegebied zijn wel waarderingen opgesteld.

3.2. Waardering

Bij de waardering van de afzonderlijke elementen en structuren hebben de volgende criteria een rol gespeeld:

Beleefde kwaliteit, zichtbaarheid/herkenbaarheid; Van de meeste elementen in het studiegebied is nog goed herkenbaar dat zij ooit deel uitmaakten van een woonwijk voor de beampten bij Staatsmijn Maurits. Het zijn, zeker voor die tijd, forse, goed gebouwde woningen op ruime woonkavels.

Beleefde kwaliteit, herinnerbaarheid; uit diverse verhalen op internet blijkt, dat velen (positieve) herinneringen aan deze buurt hebben. De herinneringen hebben mede te maken met het afgeschermd en groene karakter van de wijk en het feit dat deze grensde aan het mijnterrein en de spoorlijn.

Fysieke kwaliteit, gaafheid; de woningen in het terrein zijn gave voorbeelden van beamptenwoningen zoals die bij een mijncomplex werden gebouwd; het besloten karakter van de wijk onderstreept dit. Het ontwerp van de wijk is wellicht van de bekende architect Joseph Cuypers. Een deel van de nog bestaande woningen behoort tot het oeuvre van de bijzondere Limburgse architect Alphonds Boosten.

Fysieke kwaliteit, geconserveerdheid; door de afbraak van de meeste woningen is het straatbeeld en de geconserveerdheid van de wijk sterk aangetast.

Inhoudelijke kwaliteit, zeldzaamheid; het behoud van de resterende bijzondere mijnwerkerskolonies heeft sinds de jaren 70 veel aandacht gehad. Het behoud van beamptenwijken, zoals het Mauritspark, stond veel lager op de agenda. Maar deze wijken zijn elders in het algemeen minder aangetast. Daarom is de zeldzaamheidswaarde van deze wijk matig.

Inhoudelijke kwaliteit, informativiteit; de opzet en locatie van de wijk (dicht bij de ingang van het mijncomplex) geven een goed beeld van de maatschappelijke stratificatie in de eerste helft van de twintigste eeuw.

²⁰ RCE e.a., 2009, p. 15.

²¹ RCE, 2009, p.11.

²² RCE e.a., 2009.

Inhoudelijke kwaliteit, samenhang binnen en tussen facetten: zowel de stedenbouwkundige opzet, als de invulling met bebouwing en groen waren van hoge kwaliteit. De gebouwen werden, althans gedeeltelijk door toparchitecten van die dagen gerealiseerd. De groeninvulling oogt, zelfs na bijna 100 jaar, nog steeds vitaal.

Legenda

- hoge cultuurhistorische waarde
- positieve cultuurhistorische waarde
- indifferent

Figuur 15 - Cultuurhistorische waardering gebied Mauritspark.

3.3. Overzicht waardering

In het gebied wordt onderscheid gemaakt in drie onderling verschillende cultuurhistorische gebieden:

1. De centrale groene ruimte, met omringende wegen en mijnwerkersmonument
2. De nog overgebleven historische bebouwing in het gebied
3. De ondergrond van afgebroken woningen en het bedrijfsgebouw

De centrale groene ruimte is in 1951 in noordelijke richting uitgebreid. Deze uitbreiding ligt buiten de begrenzing van het bestemmingsplan. Dit stuk is, hoewel het buiten het bestemmingsplangebied valt, wel betrokken bij de beoordeling. Het mijnwerkersmonument is aangewezen als beschermd gemeentelijk monument.

Tabel 1 - Cultuurhistorische waardering Centrale groene ruimte		
(sub)criteria	Beoordeling	Waardering
Beleefde kwaliteit <i>Zichtbaarheid/herkenbaarheid</i>	<i>Dit element is nog goed herkenbaar als bijzondere openbare ruimte binnen een hoogwaardige woonwijk voor de beambten bij Staatsmijn Maurits.</i>	Hoge waarde
Beleefde kwaliteit <i>Herinnerbaarheid</i>	<i>De wijk in zijn totaliteit heeft een positieve herinnerbaarheid als groene en open wijk; de centrale open ruimte speelt daarbij een centrale rol.</i>	Positieve waarde
Fysieke kwaliteit <i>Gaafheid</i>	<i>De centrale open ruimte met boombeplanting ligt er binnen het plangebied nog net zo bij als in de tijd van de realisering.</i>	Hoge waarde
Fysieke kwaliteit <i>Geconserveerdheid</i>	<i>Het feit dat dit element in 1951 in noordelijke richting is uitgebreid heeft positief uitgewerkt op de ruimte.</i>	Hoge waarde
Inhoudelijke kwaliteit <i>Zeldzaamheid</i>	<i>Dergelijke centrale open ruimten waren geen ongewoon onderdeel van het stedenbouwkundig ontwerp in die periode; wel moet geconstateerd worden dat deze ruimten elders veelal ten offer zijn gevallen aan het parkeerbeleid. Dat is hier niet het geval. Samen met het feit dat de oorspronkelijke boombeplanting nog aanwezig is, leidt dit tot een positieve waardering.</i>	Positieve waarde
Inhoudelijke kwaliteit <i>Informativiteit</i>	<i>De opzet van de centrale open ruimte passen in het beeld van de maatschappelijke stratificatie in de eerste helft van de twintigste eeuw.</i>	Positieve waarde
Inhoudelijke kwaliteit <i>Samenhangendheid binnen en tussen facetten</i>	<i>Zowel de stedenbouwkundige opzet, als het groen waren van hoge kwaliteit. De groeninvulling oogt, zelfs na bijna 100 jaar, nog steeds vitaal.</i>	Hoge waarde
EINDWAARDERING		Hoge cultuurhistorische waarde

Opmerking: de geconstateerde hoge cultuurhistorische waarde strekt zich buiten het plangebied uit tot het gedeelte van het Mauritspark ten noorden van de Mijneweg.

Tabel 2 - Cultuurhistorische waardering bestaande historische bebouwing		
(sub)criteria	Beoordeling	Waardering
Beleefde kwaliteit <i>Zichtbaarheid/herkenbaarheid</i>	<i>Aan de resterende woningen is herkenbaar, dat ze ooit deel uitmaakten van een hoogwaardige woonwijk voor de beambten bij Staatsmijn Maurits.</i>	Positieve waarde
Beleefde kwaliteit <i>Herinnerbaarheid</i>	<i>De wijk in zijn totaliteit heeft een positieve herinnerbaarheid als groene en open wijk</i>	Positieve waarde
Fysieke kwaliteit <i>Gaafheid</i>	<i>Doordat het merendeel van de woningen reeds afgebroken is en sommige woningen dichtgetimmerd,</i>	Indifferent

	<i>is de samenhang en de cultuurhistorische waarde sterk aangetast.</i>	
Fysieke kwaliteit <i>Geconserveerdheid</i>	<i>Enkele resterende panden zijn redelijk geconserveerd, andere zijn dichtgetimmerd.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Zeldzaamheid</i>	<i>De beambtenwijken zijn elders in het algemeen minder aangetast. Daarom is de zeldzaamheidswaarde matig.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Informativiteit</i>	<i>Een van de overgebleven gebouwen is ontworpen door een bekende regionale architect. Ook de andere resterende woningen zijn door een kundig architect ontworpen.</i>	Positieve waarde
Inhoudelijke kwaliteit <i>Samenhangendheid binnen en tussen facetten</i>	<i>Zowel de stedenbouwkundige opzet, als het groen waren ooit van hoge kwaliteit. Een groot deel van de bebouwing is afgebroken, waardoor de samenhang tussen stedenbouwkundige opzet, groen en architectonisch ontwerp sterk is aangetast.</i>	Indifferent
EINDWAARDERING		Positieve cultuurhistorische waarde

Tabel 3 - Cultuurhistorische waardering rest van het terrein

(sub)criteria	Beoordeling	Waardering
Beleefde kwaliteit <i>Zichtbaarheid/herkenbaarheid</i>	<i>Buiten de resterende woningen is nauwelijks meer herkenbaar, dat ze ooit deel uitmaakten van een hoogwaardige woonwijk voor de beambten bij Staatsmijn Maurits.</i>	Indifferent
Beleefde kwaliteit <i>Herinnerbaarheid</i>	<i>Er is buiten de centrale groene ruimte en de resterende bebouwing geen materiële neerslag meer van de positieve herinnerbaarheid als groene en open wijk</i>	Indifferent
Fysieke kwaliteit <i>Gaafheid</i>	<i>Doordat het merendeel van de woningen reeds afgebroken is en sommige woningen dichtgetimmerd, is de samenhang en de cultuurhistorische waarde sterk aangetast.</i>	Indifferent
Fysieke kwaliteit <i>Geconserveerdheid</i>	<i>Buiten de resterende elementen is de geconserveerdheid van de wijk negatief.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Zeldzaamheid</i>	<i>De beambtenwijken zijn elders in het algemeen minder aangetast. Daarom is de zeldzaamheidswaarde matig.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Informativiteit</i>	<i>Buiten de resterende elementen is er geen informatiewaarde meer.</i>	Indifferent
Inhoudelijke kwaliteit <i>Samenhangendheid binnen en tussen facetten</i>	<i>Zowel de stedenbouwkundige opzet, als het groen waren ooit van hoge kwaliteit. Een groot deel van de bebouwing is afgebroken, waardoor de samenhang tussen stedenbouwkundige opzet, groen en</i>	Indifferent

	<i>architectonisch ontwerp sterk is aangetast.</i>	
EINDWAARDERING		Indifferent

Het bedrijfsgebouw ten zuiden van de centrale groene ruimte wordt ook tot dit deelgebied gerekend, omdat dit gebouw qua architectuur en uitstraling (modernistische architectuur, plat dak) geen overeenkomsten heeft met de overige architectuur in het gebied (traditionele architectuur, baksteenbouw, schuine daken). Het bedrijfsgebouw weerspiegelt niet de architectuur en stedenbouw van het oorspronkelijk ontwerp.

BRO

CULTUURHISTORISCH RAPPORT MAURITSPARKTE SITTARD-GELEEN

BIJLAGE 1: Geraadpleegde bronnen

Berkel, G. van en K. Samplonius (2006): Nederlandse plaatsnamen, herkomst en historie, Het Spectrum, Utrecht.

Groenedijk, T. (2000): Nederlandse plaatsnamen, Hoogetveen, 2000.

Renes, H. (1988): De geschiedenis van het Zuidlimburgse cultuurlandschap, Van Gorcum, Assen.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Stichting Bouwhistorie Nederland, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Atelier Rijksbouwmeester en Rijksgebouwendienst (2009): Richtlijnen bouwhistorisch onderzoek - lezen en analyseren van cultuurhistorisch erfgoed, Amersfoort, 2009.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (2013): Cultuurhistorisch onderzoek in de vormgeving van de ruimtelijke ordening, versie 6 zoals verzonden aan de Tweede Kamer, februari 2013.

Topographische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, schaal 1:50.000, blad 19, verkend 1857-1858.

BRO**CULTUURHISTORISCH RAPPORT MAURITSPARK TE SITTARD-GELEEN****COLOFON****Opdrachtgever**

Naam : BRO
 Contactpersoon : Sadaf Sharifi
 Adres : Industriestraat 94
 PC + plaats : 5931 PK Tegelen
 Tel. : 077-373 06 01
 Mail : info@BRO.nl

Bevoegd gezag erfgoed

Naam : GEMEENTE SITTARD-GELEEN
 Contactpersoon :
 Adres : Postbus 18
 PC + plaats : 6130 AA Sittard
 Tel. : 14046
 Mail :

Uitvoerend bureau

Naam : Cuijpers Advies
 Auteur : ir. J.J. Cuijpers
 Adres : Gouverneur Hultmanstraat 2
 PC + plaats : 5224 CJ 's-Hertogenbosch
 Tel. : 06 - 5146 1115
 Mail : info@posd.eu
 Website : www.posd.eu
 Projectnummer : 12160

Versietabel

versie	datum	Inhoud	status	validatie
1-1	09 05 2022	concept	concept	JC
2-1	27 06 2022	Aanvulling historisch-stedenbouwk analyse + waardering	rapport	JC